

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/33/33/98

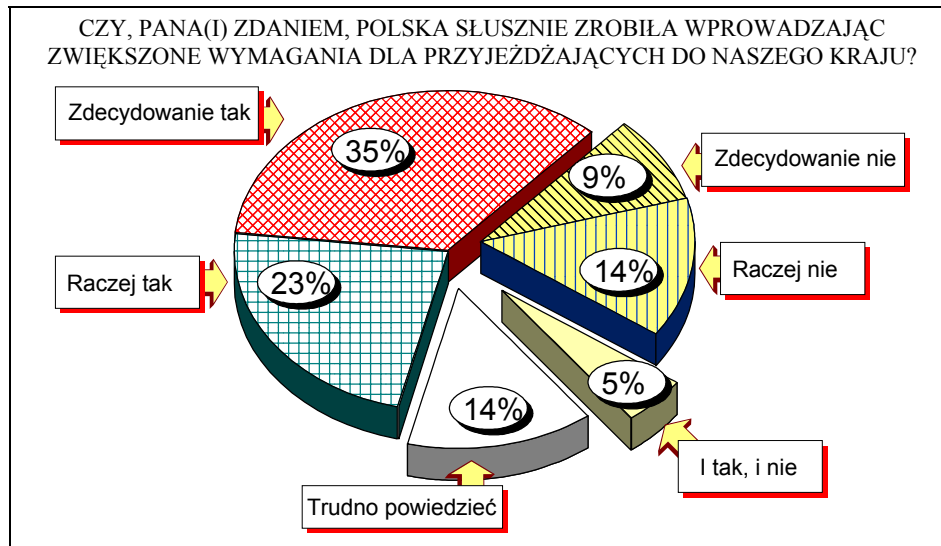
NOWE PRZEPISY O RUCHU GRANICZNYM - PIERWSZE REAKCJE I OCENY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

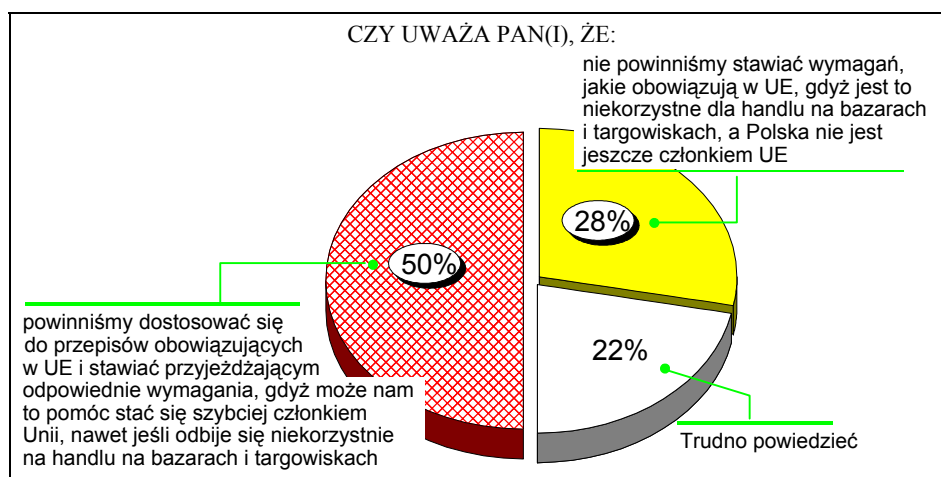
WARSZAWA, MARZEC '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Większość ankietowanych (58%) uważa, że Polska postąpiła słusznie wprowadzając zwiększone wymagania dla osób przyjeżdżających do naszego kraju. Prawie jedna czwarta (23%) jest przeciwnego zdania.

- Uzasadniając swoje poparcie dla zaostrzenia wymagań badani najczęściej wymieniali zwiększenie bezpieczeństwa w kraju, zmniejszenie zagrożenia przestępczością oraz napływu ludzi, głównie z za wschodniej granicy, popełniających przestępstwa. Wśród przeciwników tego kroku dominują opinie o stracie pracy i dochodów przez ludzi, którzy związani są z handlem na bazarach i targowiskach, oraz o niekorzystnych skutkach gospodarczych dla całego kraju.
- W społeczeństwie przeważa pogląd, że powinniśmy w tej sprawie dostosowywać nasze przepisy do regulacji obowiązujących w Unii Europejskiej, nawet jeśli miałyby to niekorzystne skutki dla handlu na bazarach.

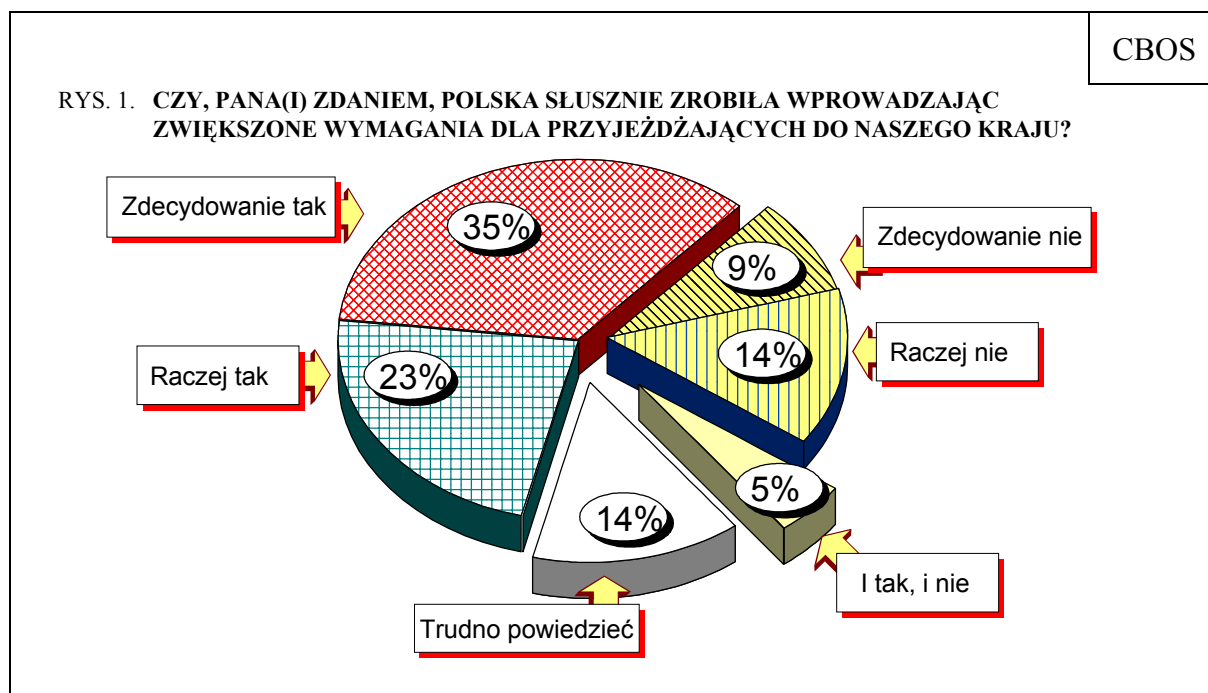
Początek roku przyniósł znaczący spadek liczby cudzoziemców zza wschodniej granicy dokonujących zakupów na największych polskich bazarach i targowiskach. Wzbudziło to niepokój i protesty polskich kupców i wytwórców, których działalność związana jest z funkcjonowaniem tych targowisk. Ostrzeżenia płyną też ze strony ekonomistów obawiających się o bilans płatniczy kraju, dla którego wpływy z nie rejestrowanej wymiany przygranicznej stanowią istotne uzupełnienie handlu oficjalnego. Spadek obrotów powszechnie uznano za skutek nowych regulacji prawnych zawartych w ustawie o cudzoziemcach, zmieniających sposób poświadczania zaproszeń lub posiadania odpowiednich środków na pobyt w Polsce w przypadku deklarowania przyjazdu turystycznego. Celem nowych regulacji - dotyczących w praktyce przede wszystkim przyjazdów z Rosji i Białorusi - było m.in. wyeliminowanie fałszywych lub fikcyjnych dokumentów, którymi się często posługiwano. Zwraca się jednak uwagę, że przyczyną zmniejszenia ruchu granicznego i obrotów handlowych była też zmiana stawek celnych i zasad przywozu towarów wprowadzona przez władze Białorusi i Rosji, mówi się także o pożądanym ograniczeniu „szarej strefy” w gospodarce oraz dostosowaniu polskich przepisów do standardów Unii Europejskiej. Sondaż CBOS pokazuje, jak „uszczelnienie” granicy odbierane jest przez nasze społeczeństwo¹.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (93), 19-24 lutego ‘98, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1167).

OPINIE O ZAOSTRZENIU WYMAGAŃ

Większość ankietowanych (58%) uważa, że Polska postąpiła słusznie wprowadzając zwiększone wymagania dla przyjeżdżających do naszego kraju. Co dwudziesty badany ma do tego posunięcia stosunek ambiwalentny, dostrzegając zarówno plusy, jak i minusy nowych uregulowań. Prawie jedna czwarta respondentów jest przeciwna przepisom ograniczającym w praktyce ruch na granicy wschodniej².

Poparciem dla nowych regulacji wyróżniają się badani młodsi i w średnim wieku, jednak ma na to wpływ częsty brak wyrobionego zdania w tej sprawie wśród osób starszych. Po uwzględnieniu wpływu tego czynnika okazuje się, że za zwiększonymi wymaganiami wobec cudzoziemców są najczęściej młodsi (do 34 lat) i najstarsi respondenci (w wieku 65 i więcej lat), częściej też mieszkańcy miast (zwłaszcza najmniejszych) niż wsi. Nie oznacza to jednak, że ci ostatni są im częściej przeciwni, gdyż aż co piąty mieszkaniec wsi nie zajął

² Pytanie poprzedzone było wyjaśnieniem powstałej sytuacji: „Niedawno w Polsce weszła w życie nowa ustawa o cudzoziemcach ograniczająca przekraczanie naszej granicy bez wizy, poświadczonego zaproszenia lub wykupionych wcześniej świadczeń, np. noclegu, w przypadku przyjazdu w celach turystycznych. Nowe wymagania spowodowały zmniejszenie liczby cudzoziemców przyjeżdżających w ostatnich miesiącach oraz spadek handlu na bazarach i targowiskach, zwłaszcza w pobliżu naszej wschodniej granicy”.

stanowiska w tej sprawie. Brak skryształizowanej opinii jest szczególnie częsty wśród ankietowanych z wykształceniem podstawowym, co wpływa wyraźnie na związek poglądów badanych z ich poziomem wykształcenia, a także z ich sytuacją materialną; można jednak zauważyć, że osoby z wyższym wykształceniem są znacznie częściej niż pozostałe przeciwnie powstałym utrudnieniom w przekraczaniu granicy (zob. tabele aneksowe), postrzegając przypuszczalnie tę kwestię w szerszym niż inni kontekście.

Spośród grup społeczno-zawodowych opinie negatywne o nowych wymaganiach najczęściej właśnie mają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników umysłowych niższego szczebla oraz - najbardziej zainteresowanych - prywatnych przedsiębiorców, a także respondenci o najwyższych dochodach na osobę, żyjący w dobrych warunkach materialnych. Zwolennikami nowych regulacji są natomiast przede wszystkim uczniowie i studenci, pracownicy fizyczno-umysłowi oraz robotnicy.

Z opiniami negatywnymi częściej współwystępują lewicowe poglądy polityczne, natomiast orientacja centrowa czy prawicowa sprzyja akceptacji nowych uregulowań. W tej sprawie dają też o sobie znać preferencje wyborcze ankietowanych (zwiększenie wymagań częściej niż inni popierają zwolennicy AWS, UW i ROP, przeciwni natomiast są najczęściej zwolennicy SLD), ale związki między nimi a opiniami dotyczącymi uregulowań granicznych nie są istotne statystycznie. Za „uszczelnieniem” granicy częściej opowiadają się zwolennicy obecnego rządu (64%) - i jest to różnica istotna statystycznie - niż jego przeciwnicy (54%), czy osoby deklarujące obojętność (57%).

Warte odnotowania jest również większe poparcie dla zwiększonych wymagań ze strony osób, które często i regularnie praktykują religijnie.

Jak można było przewidzieć, w regionach sąsiadujących z Rosją i Białorusią odsetek ankietowanych uznających nowe regulacje za niesłuszne jest większy niż w pozostałych, z wyjątkiem regionu zachodniego (graniczącego z Niemcami i Czechami), gdzie częstość opinii negatywnych jest zbliżona.

Dodajmy, że optymizm w ocenie rozwoju sytuacji w kraju („idzie w dobrym kierunku”) istotnie częściej wiąże się z poparciem dla nowych uregulowań ruchu granicznego (67%) niż pesymizm (55%).

ARGUMENTY ZA I PRZECIW „USZCZELNIENIU” GRANIC

Akceptacji wprowadzenia bardziej rygorystycznych przepisów towarzyszą najczęściej uzasadnienia odwołujące się do zmniejszenia tą drogą przestępczości, przede wszystkim kryminalnej, w mniejszym stopniu - gospodarczej. Większość akceptujących nowe przepisy przejawia bardzo negatywne postawy - nacechowane lękiem, poczuciem zagrożenia - wobec obcych, głównie zza wschodniej granicy. Znaczna część spośród nich czuje się zagrożona samą ich obecnością i zachowaniem, ponad jedna czwarta widzi natomiast zagrożenie ekonomiczne spowodowane konkurencją na rynku pracy i w handlu czy straty finansowe dla państwa. Jest w tych wypowiedziach także bardzo stary - dziś już, jak się wydaje, tylko stereotypowy, nie mający związku z rzeczywistymi problemami - wątek wykupywania towarów i wywozu dewiz.

Z niechęcią wobec handlujących przybyszów wiąże się też negatywne postrzeganie samej oferty handlowej, a obok zagrożenia przestępczością pojawiają się też obawy o przenoszenie chorób. Osobnym wątkiem jest zadowolenie z rzeczywistego, czy tylko może podyktowanego nadzieją, zmniejszenia się liczby żebraków. Chodzi tu głównie, ale chyba nie wyłącznie, o rumuńskich Cyganów - w większości wypowiedzi na ten temat mówi się o żebrzących w ogóle.

Dość liczne są też odpowiedzi poruszające kwestie właściwej kontroli, porządku na granicach, przestrzegania przepisów i finansowego zabezpieczenia pobytu, odwołujące się do pewnych standardów „cywilizowanych” krajów, ale kwestia dostosowywania się do przepisów Unii Europejskiej w sposób wyraźny pojawia się rzadko.

Uzasadnienia wyrażanego zadowolenia z ograniczenia ruchu transgranicznego - z odniesieniem przede wszystkim do granicy wschodniej - potwierdzają istnienie silnych negatywnych stereotypów naszych wschodnich sąsiadów i niechęci do nich³.

---

³ Por. komunikat CBOS „Stosunek naszego społeczeństwa do innych nacji”, październik '97.

		CBOS
Dlaczego Pan(i) sądzi, że Polska postąpiła słusznie wprowadzając zwiększone wymagania dla przyjeżdżających do naszego kraju?		N=718
Odpowiedzi wskazujące ogólnie na zmniejszenie przestępczości w kraju:		
• zwiększenie bezpieczeństwa w kraju, zmniejszenie zagrożenia przestępczością - ogólnie		32%
• zmniejszenie napływu ludzi popełniających przestępstwa, grup przestępczych, mafii (np. ze Wschodu, z Rosji, z Ukrainy)		23%
• ograniczenie przestępczości gospodarczej (przemytu, nielegalnego handlu)		8%
Odpowiedzi wskazujące na ograniczenie w ten sposób określonych rodzajów przestępstw:		
• rozbojów, napadów na samochody, kradzieży, wymuszania pieniędzy		9%
• przemytu narkotyków, broni		4%
• przemytu alkoholu, papierosów		3%
• innego rodzaju przestępczości (np. prostytucji, nielegalnego pobytu)		1%
Odpowiedzi wskazujące na pozytywne skutki dla polskiej gospodarki:		
• zmniejszenie bezrobocia (ograniczenie konkurencji na rynku pracy, „zabierania pracy”, zatrudniania się „na czarno”)		10%
• ograniczenie konkurencji dla polskiego handlu, wytwórców, polskich towarów		7%
• inne korzyści ekonomiczno-finansowe (ograniczenie „szarej strefy”, dzikiego handlu, niepłacenia podatków, „placowego”; zwiększenie przychodów z cel i podatków itp.)		6%
• ograniczenie handlu bazarowego, „cywilizowanie” handlu		3%
• ochrona polskiego rynku, ograniczenie wywozu (w tym dewiz) - ogólnie		2%
Odpowiedzi wskazujące na zbyt dużą liczbę cudzoziemców w naszym kraju i niechęć do nich:		
• za dużo jest cudzoziemców, za duży napływ ludzi z innych krajów (np. ze Wschodu) - ogólnie		7%
• zbyt dużo obcokrajowców - wykupywanie towarów, tłok w sklepach, panoszenie się, agresywność, niska kultura; bałagan, brak czystości		5%
• różne inne argumenty ksenofobiczne (np. „Polacy tam nie jeżdżą, oni też niech nie przyjeżdżają”, „nasi nie są mile widziani, dlatego oni mieliby przyjeżdżać” itp.)		3%
• ograniczenie kosztów, jakie ponosimy w związku z napływem uchodźców, cudzoziemców		2%
Odpowiedzi zwracające uwagę na ograniczenie w ten sposób innych niekorzystnych zjawisk:		
• zwiększenie porządku i kontroli nad przyjeżdżającymi (przestrzegania przepisów, zmniejszenie niekontrolowanego napływu, przestrzeganie określonych warunków przyjazdu, zabezpieczenia finansowego pobytu)		9%
• ograniczenie liczby ludzi, którzy żebrzą (ogólnie)		5%
• ograniczenie żebrzących Rumunów (Cyganów)		3%
• ograniczenie napływu towarów niepożądanych, tzn. złej jakości, podejrzanego pochodzenia, bubli, tandety, skażonej żywności itp.		4%
• ograniczenie rozprzestrzeniania się chorób, epidemii		2%
Odpowiedzi akceptujące dostosowanie przepisów do reguł Unii Europejskiej:		
• trzeba dostosować przepisy do Unii Europejskiej, jeśli mamy do niej należeć itp.		2%
Było to pytanie otwarte - badani sami formułowali odpowiedzi. Procenty nie sumują się do stu, ponieważ ankietowani podawali czasami kilka różnych uzasadnień.		

Opinie przeciwne, uznające wprowadzenie zwiększonych wymagań za niesłuszne, uzasadniane są przede wszystkim utratą pracy czy dotkliwymi stratami zarobków i dochodów przez ludzi i firmy, których byt związany jest bezpośrednio lub pośrednio z handlem na bazarach i targowiskach obsługujących cudzoziemców, głównie z za wschodniej granicy. Rządziej mówi się wprost o niekorzystnych skutkach dla gospodarki kraju jako całości, a także o możliwych restrykcjach ze strony naszych sąsiadów. Część badanych zwraca uwagę na ograniczenie dopływu towarów tańszych, a więc łatwiej dostępnych dla osób niezamożnych, oraz na zubożenie oferty rynkowej.

		CBOS
Dlaczego Pan(i) sądzi, że Polska postąpiła niesłusznie wprowadzając zwiększone wymagania dla przyjeżdżających do naszego kraju?		N=288
Odpowiedzi wskazujące na negatywne skutki gospodarcze:		
• ludzie stracą pracę, zarobki; firmy poniosą straty; upadek bazarów, utrata zbytu na nasze towary, zahamowanie, upadek handlu, przyjazdy cudzoziemców są korzystne dla kraju, ograniczenie turystyki itp.	68%	
• państwo, kraj utraci dochody, zmniejszy się napływ dewiz; ograniczenia przynoszą straty nam i im	17%	
• ograniczenie możliwości kupna tańszych towarów, zmniejszenie wyboru towarów, ich brak	11%	
Odpowiedzi akcentujące otwarcie granic:		
• Polska powinna być otwarta dla wszystkich (np. granice powinny być otwarte na Zachód i na Wschód, nie można stosować ograniczeń jednostronnych itp.)	7%	
• świat powinien być bez granic (wolność, swoboda poruszania się, nie powinno być utrudnień itp.)	7%	
Odpowiedzi wyrażające solidarność z przyjeżdżającymi do nas:		
• myśmy też kiedyś jeździli, nie powinniśmy teraz ograniczać; obcięto im możliwość zarobków, oni też chcą jakoś żyć; ludzie nie różnią się między sobą, nie powinno ich się tak traktować itp.	9%	
Inne uzasadnienia:		
• obawy przed restrykcjami ze strony innych krajów, które mogą zastosować ostrzejsze przepisy wobec Polaków, ograniczać przyjazdy, oraz popsuciem stosunków z sąsiednimi krajami	7%	
• inne wypowiedzi, np. nie zmniejszy to przestępczości, wprowadzone ograniczenia są zbyt radykalne, nie jest to dobry sposób kontroli oraz różne inne	6%	
Było to pytanie otwarte - badani sami formułowali odpowiedzi. Procenty nie sumują się do stu, ponieważ ankietowani podawali czasami kilka różnych uzasadnień.		

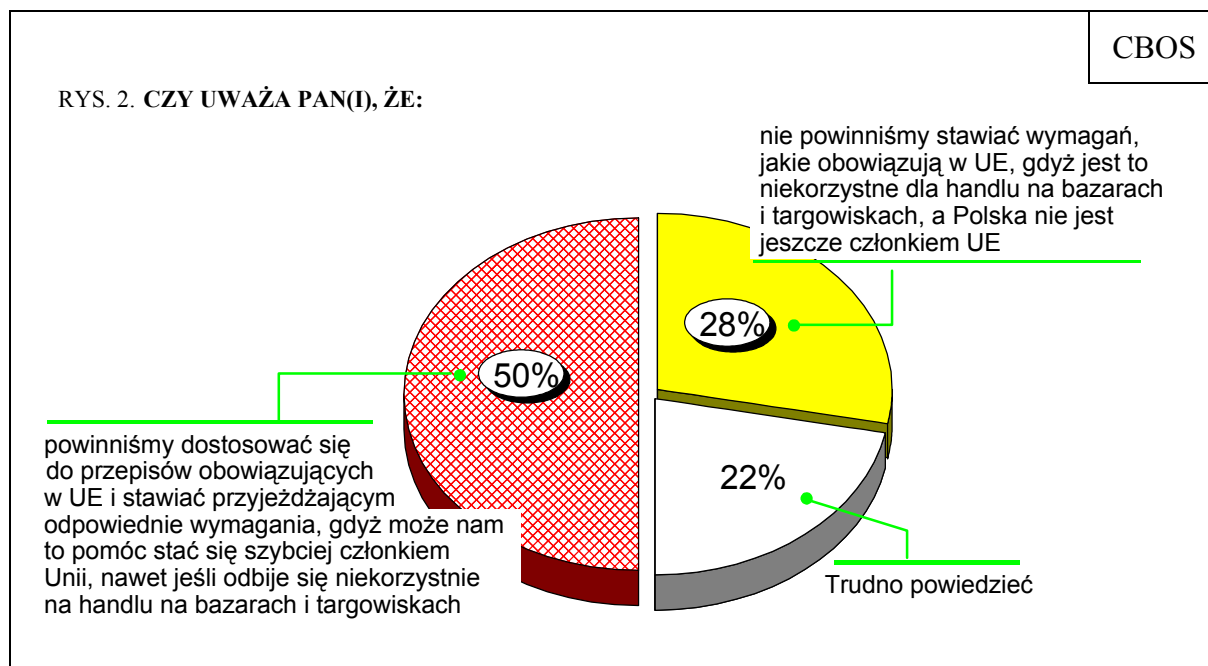

Warto też zwrócić uwagę na dość częste opowiadanie się za otwarciem granic i swobodą podróżowania, brakiem utrudnień, a w domyśle zapewne często także - swobodą zarobkowania. Pragnienie pełnoprawnej obecności w Europie czy w świecie skłania nas, jak można przypuszczać, do występowania przeciwko ograniczeniom tego typu. Okazujemy także zrozumienie dla trudnej sytuacji przybyszów - której przecież sami kiedyś doświadczyliśmy - i wyrażamy solidarność z ich staraniami o poprawę swego bytu.

DOSTOSOWANIE DO UREGULOWAŃ PRZYJĘTYCH W UNII EUROPEJSKIEJ

Nowe przepisy dotyczące warunków przekraczania polskich granic postrzegane są jako krok dostosowujący nasze uregulowania do obowiązujących w Unii Europejskiej, co może sprzyjać szybszemu uzyskaniu członkostwa przez nasz kraj, i tak też oceniają je przedstawiciele Unii. Krytykując ich negatywne następstwa dla przygranicznej wymiany handlowej i gospodarki w ogóle podnosi się jednak często kwestię przedwczesnych lub niepotrzebnych ograniczeń, gdyż jeszcze do Unii nie należymy.

Wyniki sondażu wskazują, że w opinii społecznej przeważa pogląd, iż powinniśmy dostosowywać się w tym wypadku do przepisów obowiązujących w Unii, nawet jeśli miałyby to niekorzystne następstwa dla handlu na bazarach i targowiskach. Należy jednak pamiętać, że pewien wpływ na taką opinię może mieć fakt dość częstego w naszym społeczeństwie negatywnego postrzegania handlu bazarowego. Wymowę niekorzystnych następstw gospodarczych nowych przepisów może więc osłabiać fakt, iż dotyczą one przede wszystkim tego rodzaju handlu, a krytyczne opinie w tym względzie są raczej reakcją emocjonalną niż efektem rozważenia korzyści i strat w skali całej gospodarki czy politycznych aspektów tej sprawy, związanych ze staraniami o członkostwo w Unii.

Zwraca też uwagę dość wysoki odsetek osób, które nie mają skryształowanej, jednoznacznej opinii w tej sprawie (ponad jedna piąta ankietowanych), co zdaje się wskazywać nie tylko na brak orientacji, ale i na spore wątpliwości u części z nich. Brak zdania odnotowaliśmy przede wszystkim wśród najstarszych respondentów, rencistów i emerytów, rolników i mieszkańców wsi w ogóle, badanych z wykształceniem podstawowym oraz wśród osób niezadowolonych z własnych warunków materialnych (zob. tabele aneksowe). Znaczne odsetki braku opinii w niektórych kategoriach ankietowanych rzutują na rozkłady odpowiedzi pozytywnych i negatywnych.

Najwięcej zwolenników dostosowywania się do przepisów obowiązujących w Unii jest wśród młodszych respondentów (do 34 lat), najmniej zaś wśród osób najstarszych (w wieku 55 i więcej lat), co jednak wynika z wysokiego odsetka braku opinii wśród nich.

Liczba zwolenników pronijnych zachowań rośnie wraz z poziomem wykształcenia ankietowanych - istotna różnica jednak (uwzględniając odsetki braku opinii) występuje między badanymi z wykształceniem jedynie podstawowym i zasadniczym zawodowym a tymi, którzy mają wykształcenie średnie i wyższe; wyraźnie więcej zwolenników znajdujemy też - co jest powiązane z wykształceniem i częstością braku zdania - wśród respondentów o wysokich dochodach na osobę, żyjących w dobrych warunkach materialnych. W grupach społeczno-zawodowych poparcie dla dostosowania się do przepisów unijnych jest

najczęstsze wśród kadry kierowniczej i inteligencji (61%), pracowników umysłowych niższego szczebla (64%) i pracowników fizyczno-umysłowych (62%) oraz uczniów i studentów (64%). Prywatni przedsiębiorcy są mniej skłonni opowiadać się za nowymi przepisami odbijającymi się niekorzystnie na handlu, ale popiera je ponad połowa z nich (53%); należy jednak zwrócić uwagę na względnie wysoki w tej kategorii odsetek braku zdania. Najrzadziej natomiast wyrażają akceptację rolnicy (32%) - jedyna grupa, w której przeciwników jest więcej niż zwolenników - a także renciści (34%), emeryci (41%) i gospodynie domowe (43%).

Bardzo wyraźne różnice - niezależne od kwestii braku zdania - występują między ankietowanymi deklarującymi różne opcje ideologiczne: poparciem dla dostosowywania się do zasad obowiązujących w Unii sprzyjają szczególnie poglądy prawicowe, w mniejszym stopniu - centrowe, a w najmniejszym - lewicowe. Spośród elektoratów partyjnych za dostosowywaniem się są najczęściej zwolennicy Unii Wolności (75%) i AWS (61%), a najrzadziej - sympatycy PSL (34%) i ROP (34%). Częściej też popierają dostosowywanie się zwolennicy obecnego rządu (59%) niż jego przeciwnicy (43%) czy deklarujący wobec niego obojętność (48%).

Zaostrzenie wymagań wobec przyjeżdżających do naszego kraju jest akceptowane przez większość ankietowanych, znaczna ich część bowiem czuje się zagrożona przestępczością, kojarzoną z niedostatecznie kontrolowanym dotąd napływem przybyszów z wschodniej granicy. Dość często wskazuje się także na niepożądaną konkurencję na rynku pracy i towarów ze strony obcokrajowców działających w „szarej strefie”. Niechęć budzi zbyt duża liczba cudzoziemców i ich zachowania. Wyrażane są nadzieje na zwiększenie - dzięki nowym uregulowaniom - kontroli i porządku oraz ograniczenie występowania różnych negatywnych zjawisk.

Opinie przeciwne, krytyczne wobec nowych uregulowań, uzasadniane są głównie negatywnymi skutkami dla zatrudnienia i dochodów ludzi i firm, związanych z handlem na bazarach i targowiskach, rzadziej - negatywnymi skutkami w skali całej gospodarki. Zwraca także uwagę odwoływanie się do zasady swobodnego poruszania się i otwarcia granic oraz wyrażanie solidarności z biedniejszymi sąsiadami, którzy - tak jak my kiedyś - starają się poprawić swój byt.

Nowe przepisy, dotyczące warunków przekraczania polskich granic, postrzegane są najczęściej jako krok we właściwym kierunku, dostosowujący nasze uregulowania do tych, które obowiązują już w Unii Europejskiej.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska słusznie zrobiła wprowadzając zwiększone wymagania dla przyjeżdżających do naszego kraju?

	(%)				
	Tak	Nie	I tak, i nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	23	5	14	1165
Płeć					
Mężczyźni	56	29	3	12	552
Kobiety	61	18	6	16	613
Wiek					
do 24 lat	70	15	7	9	162
25-34	60	22	4	13	207
35-44	59	29	4	7	250
45-54	58	27	5	10	214
55-64	52	25	5	17	144
65 lat i więcej	50	17	4	28	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	55	20	5	20	433
Miasto do 20 tys.	65	15	3	17	154
od 21 do 100 tys.	58	29	6	7	224
101-500 tys.	58	25	6	12	208
501 tys. i więcej mieszk.	62	29	3	6	145
Region					
Północny	52	30	4	14	144
Zachodni	57	28	4	11	122
Środkowozachodni	61	19	2	17	187
Środkowy	61	22	4	13	199
Wschodni	57	28	7	8	124
Południowo-wschodni	58	16	7	19	189
Południowo-zachodni	60	23	5	11	201
Wykształcenie					
Podstawowe	53	18	4	25	371
Zasadnicze zawodowe	58	29	3	10	299
Średnie	65	20	6	8	398
Wyższe	51	36	6	7	95
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	59	30	7	5	71
Prac. umysł. niż. szczebla	56	32	5	7	122
Pracownicy fiz.- umysł.	71	20	4	6	72
Robotnicy wykwalifikowani	66	21	5	8	120
Robotnicy niewykwalifik.	62	26	2	10	73
Rolnicy	52	22	6	20	55
Prywatni przedsiębiorcy	56	31	5	8	46
Bierni zawodowo					
Renciści	48	25	4	23	145
Emeryci	54	20	5	22	194
Uczniowie i studenci	75	10	5	9	75
Bezrobotni	56	24	5	16	104
Gospodynie domowe i inni	59	20	5	16	86
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	61	28	4	6	127
Sektor państwowy	65	23	4	9	108
Sektor prywatny	62	25	4	9	283
Spółdzielczość	68	23	5	3	16
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	57	23	4	17	228
201 - 325 zł	61	22	4	14	177
326 - 449 zł	58	21	6	15	187
450 - 599 zł	66	21	4	8	156
Powyżej 599 zł	60	29	4	7	228
Ocena własnych war. mater.					
Złe	56	21	3	20	327
Średnie	59	22	5	14	538
Dobre	60	28	6	6	299
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	63	15	9	12	66
Raz w tygodniu	61	21	4	14	583
Kilka razy w miesiącu	52	28	5	16	169
Kilka razy w roku	56	26	6	12	238
W ogóle nie uczestniczy	55	25	3	18	108
Poglądy polityczne					
Lewica	51	30	6	14	241
Centrum	62	25	9	7	334
Prawica	65	22	6	7	355
Trudno powiedzieć	50	15	4	31	233

Tabela 2. Nowe przepisy wprowadzono z myślą o dostosowaniu się do przepisów, jakie obowiązują w krajach Unii Europejskiej, o wejście do której Polska się stara. Czy uważa Pan(i), że: 1 - powinniśmy dostosować się do przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej i stawić przyjeżdżającym odpowiednie wymagania, gdyż może nam to pomóc stać się szybciej członkiem Unii, nawet jeśli odbije się niekorzystnie na handlu na bazarach i targowiskach; 2 - nie powinniśmy stawiać wymagań, jakie obowiązują w Unii Europejskiej, gdyż jest to niekorzystne dla handlu na bazarach i targowiskach, a Polska nie jest jeszcze członkiem Unii Europejskiej (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	28	22	1165
Płeć				
Mężczyźni	50	31	19	552
Kobiety	50	26	24	613
Wiek				
do 24 lat	60	25	15	162
25-34	57	24	19	207
35-44	50	36	14	250
45-54	54	30	15	214
55-64	40	31	29	144
65 lat i więcej	36	22	41	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	46	25	29	433
Miasto do 20 tys.	59	24	17	154
od 21 do 100 tys.	49	34	17	224
101-500 tys.	52	32	16	208
501 tys. i więcej mieszk.	54	28	18	145
Region				
Północny	48	32	21	144
Zachodni	52	29	19	123
Środkowozachodni	56	21	23	187
Środkowy	49	31	20	199
Wschodni	45	31	23	124
Południowo-wschodni	51	23	26	189
Południowo-zachodni	48	33	19	201
Wykształcenie				
Podstawowe	38	25	37	371
Zasadnicze zawodowe	52	32	16	299
Średnie	58	28	14	398
Wyższe	59	31	10	95
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	34	6	71
Prac.umysł.niż.szczębla	64	24	12	122
Pracownicy fiz.-umysł.	62	33	5	72
Robotnicy wykwalifikowani	52	34	14	120
Robotnicy niewykwalifik.	56	30	14	73
Rolnicy	32	36	33	55
Prywatni przedsiębiorcy	53	29	18	46
Bierni zawodowo				
Rencisci	34	26	40	145
Emeryci	41	26	33	194
Uczniowie i studenci	64	20	16	75
Bezrobotni	56	24	20	104
Gospodynie domowe i inni	43	35	22	86
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	63	29	8	127
Sektor państwowy	51	35	14	108
Sektor prywatny	56	30	14	283
Spółdzielczość	65	19	16	16
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	50	26	24	228
201 - 325	51	27	22	177
326 - 449	48	29	23	187
450 - 599	58	27	15	156
Powyżej 599 zł	56	32	12	228
Ocena własnych war. mater.				
Złe	47	25	28	327
Średnie	48	30	23	538
Dobre	57	30	13	299
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	33	25	66
Raz w tygodniu	53	26	22	583
Kilka razy w miesiącu	41	37	23	169
Kilka razy w roku	53	30	17	238
W ogóle nie uczestniczy	50	24	26	108
Poglądy polityczne				
Lewica	45	35	20	241
Centrum	51	33	15	334
Prawica	51	34	15	355
Trudno powiedzieć	37	21	42	233